

Ali je bila vojna ob razpadu SFRJ v Republiki Sloveniji državljanska vojna?

Rok Šuligoj*

1.01 Izvirni znanstveni članek
UDK 94(497.4)"1991"

Rok Šuligoj: Ali je bila vojna ob razpadu SFRJ v Republiki Sloveniji državljanska vojna?
Časopis za zgodovino in narodopisje, Maribor 85=50(2014), 3, str. 64–82

Cilj članka je osvetliti dogajanje ob razpadu SFRJ in nastanku Republike Slovenije, saj so tuje časopisne hiše pisale in opozarjale na izbruh državljanske vojne v Jugoslaviji ob njenem razpadu. Pogledi na ta turbulentni čas so različni in neenotni, zlasti če jih spremljamo z zunanjepolitičnega vidika, upoštevaje med tujimi novinarji razširjeno nepoznavanje situacije, ter z notranjepolitičnega vidika, kjer sta Zvezna vlada in JLA želeli dogajanje prikazati kot državljansko vojno, nova slovenska oblast pa si je prizadevala prav nasprotno.

Ključne besede: Slovenija, Jugoslavija, vojna, 1991, osamosvojitve, politična zgodovina

1.01 Original Scientific Article
UDC 94(497.4)"1991"

Rok Šuligoj: Was the War in the Republic of Slovenia during the Disintegration of the Social Federal Republic of Yugoslavia (SFRJ) a Civil War? Review for History and Ethnography, Maribor 85=50(2014), 3, pp. 64–82

The aim of this article is to highlight the events that took place during the disintegration of the Social Federal Republic of Yugoslavia (SFRJ) and the breakaway of Slovenia, since the foreign newspapers wrote and warned of the outbreak of a civil war in Yugoslavia at its disintegration. The views on this turbulent times are different and discordant, especially when considering them from the foreign policy position, regarding the widespread unfamiliarity with the situation among the foreign journalists, and looking at them from the internal political point of view in terms of the Federal Government

---

* Mag. Rok Šuligoj, študent, Volče 96, SI – 5220 Tolmin, rok.suligoj@gmail.com

and the Yugoslav National Army (JLA) wanting to present the events as civil war and the new Slovene Government trying to achieve right the opposite.

Key words: Slovenia, Yugoslavia, war, 1991, independence, political history

Pri proučevanju časopisnega poročanja najbolj izstopa to, da so vsi štirje preučevani časopisi dogajanje v SFRJ označevali s pojmom državljanska vojna, o kateri pa so pisali na različne načine. Nekateri so na možnost izbruha državljanske vojne zgolj opozarjali, drugi so trdili, da je državljanska vojna neizbežno dejstvo, tretji pa so bili prepričani, da se v Sloveniji – in kasneje na Hrvaškem in v BiH – tudi dejansko dogaja. Odgovor na to vprašanje ni tako preprost, kot se mogoče zdi na prvi pogled.

Vojna je po definiciji Antona Beblerja »izredno zaostren družbeni spopad, v katerem se družbene skupnosti (plemena, ljudstva, narodi, rasne, etnične, verske in druge skupnosti), gibanja, države in združenja držav kontinuirano in organizirano na vseh straneh borijo za uveljavitev svojih ciljev, ob pretežni uporabi množičnega oboroženega boja, ki po obsegu in posledicah bistveno presega druge oblike oboroženega nasilja na isti ravni družbenega razvoja in vojaške tehnologije.« (Enciklopedija Slovenije 2000, 315.)

Časopisne hiše pri opisu dogajanja v Jugoslaviji in Sloveniji uporabljajo termin državljanska vojna, to pa je po *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* »vojna med nasprotujočimi si skupinami znotraj ene države«. V *Leksikonu Cankarjeve založbe* (1988: 221) piše, da je državljanska vojna »vojna za oblast v državi med oboroženo silo režima in pripadniki nasprotne strani. V začetku spopadi med manjšimi skupinami, ki navadno prerastejo v vojno.« Gažević (1972: 257) je zapisal, da je državljanska vojna oborožen spopad med razredi, narodi, političnimi ali drugimi nasprotujočimi si skupinami znotraj države z namenom doseganja izraženih političnih ter ekonomskih ciljev. Njen pojav razloži kot posledico nerešenih ekonomskih, političnih ter drugih vprašanj v družbi. V *International Military and Defense Encyclopedia* (1993: 511) so državljansko vojno označili kot spopad med skupinami v državi, v katerem so vse strani zmožne oborožiti svoje podpornike, poteka pa s ciljem pridobitve ali obdržanja nadzora nad državo ali celo z namenom ustanovitve samostojne države. Državljanška vojna mora biti tudi dovolj obsežna in intenzivna, saj se s tem razlikuje od drugih nasilnih dogodkov v državi, kot so upori, nemiri, razbojništvo ipd. S tem, da je državljanska vojna vojna med različnimi skupinami znotraj iste države, se strinja tudi Sruk (1995: 361), ko piše, da se spopadajo narodi

v večnacionalni državi, leve in desne sile v deželi, prišlo pa je do ekstremne polarizacije.

Dogajanje v Jugoslaviji po 25. juniju 1991 tako ustreza osnovni definiciji državljanske vojne, saj je vendarle šlo za spopad različnih oboroženih skupin, ki so imele svoje jasno izražene politične in ekonomske cilje. V zagovor uporabi termina državljanska vojna gre tudi dejstvo, da so bile države po koncu druge svetovne vojne priča več kot štirim desetletjem stari državi Jugoslaviji, ki so jo sprejele in so z njo nemoteno sodelovale na različnih področjih. Treba je razumeti tudi zmedo in nerazumevanje, ki sta zavladata ob razpadu SFRJ. Ne samo zmeda, tudi slaba obveščnost in nepoznavanje situacije v Jugoslaviji med večino tujih novinarjev se odraža v poročanju preučevanih časopisov.

Prav zato, da se v mednarodni skupnosti ne bi uveljavilo prepričanje o državljanski vojni v Jugoslaviji in posledično o notranjepolitični zadevi, je bila samostojnost Slovenije razglašena dan pred uradno napovedano proslavo. Zakaj so se odločili za razglasitev samostojnosti 25. junija, je v intervjuju pojasnil tedanji minister za informiranje Jelko Kacin (2014): »Meni so Primorci dolgo časa zamerili, ker sem 25. junija popoldne, pred slovesnostjo, na vprašanja o tankih na Primorskem motovilil in govoril, da ni nobene agresije in da gre za težave v prometu itd. General Čad je z Reškimi korpusom krenil prej, ker je ocenil, da ne more priti na izhodišča do časa, ki so mu ga zastavili. Nam seveda ni šlo za to, da v skupščini svečano razglasimo samostojnost. Želeli smo imeti dogodek za svet. Zaradi tega sem, en teden pred razglasitvijo samostojnosti, na vprašanje novinarjev, zlasti tujih, kdaj to bo, moral nekaj razkriti, zato sem rekel, da bo to 26. junija zvečer ob 20.30 na trgu. Vsi so pričakovali, da bomo 26. junija razglasili. S tem sem pokrili dogodek, da bi, če bi se stvari prej zakomplirale, 25. junija to imeli v Poljčah, ker pa niso dovolj zgodaj krenili, smo mi v zadnjem trenutku sprejeli odločitev, da se bo to zgodilo v Ljubljani in takrat je vsa mobilna tehnika RTV-ja, ki je bila izven Ljubljane, na svetovnem prvenstvu v kajaku in kanuju v Tacnu, prišla nazaj. Na koncu je padla odločitev, da gredo v Ljubljano in ne na Gorenjsko. Mi smo morali spustiti državni simbol.«

Slovenija se je sklicevala na pravico narodov do samoodločbe, imela je demokratično izvoljeno vlado in se sklicevala na obstoj pravne države po evropskih merilih (Bučar 1991: 1009). Upoštevati je treba tudi dejstvo, da je spremenjena ustava SFRJ iz leta 1974 Jugoslavijo opredelila kot »zvezno republiko enakopravnih narodov in narodnosti, temeljila je na federativnem principu in je zagotavljala pravico vsakemu narodu do samoodločbe

in odcepitve«. (Repe in Nećak 2003: 302.) Izhajala je tudi iz »načela izvirne suverenosti republik in pokrajin kot primarnih oblik, v katerih državljani uresničujejo svoje pravice«. (Repe in Nećak 2003: 302.)

Vsaka država v današnji mednarodni skupnosti ima, »ne glede na priznanje, pravico do obstoja, ozemeljske nedotakljivosti in do nevmešavanja v svoje notranje zadeve. Zato se je tudi Slovenija postavila na stališče, da je pravzaprav žrtev napada tuje države.« (Bučar 1991: 1011.)

Prvi stavek prvega člena ustave SFRJ iz leta 1974 se glasi: »Izhajajoč iz pravice vsakega naroda do samoodločbe, ki vključuje tudi pravico do odcepitve, so se narodi Jugoslavije na podlagi svobodno izražene volje v skupnem boju vseh narodov in narodnosti v narodnoosvobodilni vojni in socialistični revoluciji v skladu s svojimi zgodovinskimi težnjami, zavedajoč se, da je nadaljnja krepitev bratstva in enotnosti skupni interes, skupaj z narodnostmi, s katerimi živijo, združili v zvezno republiko svobodnih in enakopravnih narodov in narodnosti in ustvarili socialistično zvezno skupnost delovnih ljudi – Socialistično federativno republiko Jugoslavijo, v kateri v interesu vsakega naroda in vsake narodnosti posebej in vseh skupaj uresničujejo in zagotavljajo ...« (Ustava SFRJ 1974).

Pravico vsakega naroda do samoodločbe in odcepitve potrdijo tudi druga, tretja, četrta in peta točka sedmega člena ustave:

- za pravico vsakega naroda, da si svobodno določa in gradi svojo družbeno in politično ureditev po poteh in s sredstvi, ki jih sam izbira;
- za pravico naroda do samoodločbe in nacionalne neodvisnosti in za njegovo pravico, da bije za te cilje osvobodilni boj;
- za spoštovanje pravic nacionalnih manjšin, všteti pravice delov jugoslovanskih narodov; ki živijo kot nacionalne manjšine v drugih državah;
- za mednarodno podporo narodom, ki bijejo pravičen boj za svojo nacionalno neodvisnost in osvoboditev iz imperializma, kolonializma in vseh drugih oblik nacionalnega zatiranja in podrejanja ... (Ustava SFRJ 1974.)

Ta ustava je vpeljala dotlej najvišjo stopnjo federalizacije Jugoslavije, nasprotovala pa sta ji zlasti vodstvo armade in Srbija. Posledično je tudi tedanja slovenska ustava izhajala iz istih družbenopolitičnih izhodišč (Repe in Nećak 2003: 302–303). Težavo je predstavljalo predvsem dejstvo, da federalna ustava ni govorila o izvedbeni poti za odcepitev. Zvezna ustava je veljala od 21. februarja 1974 pa vse do 25. junija 1991 in prav na ta izhodišča veljavne ustavno zapisane pravice narodov do samoodločbe in odcepitve se je skliceval slovenski politični vrh, ko se je odločil za izpeljavo plebiscita,

na katerem so se prebivalci izrekli za samostojnost, temu pa je sledila razglasitev samostojnosti. S tega vidika Slovenija ni kršila ustave, z manevrom nekoliko zgodnejše razglasitve samostojnosti na proslavi 25. junija 1991 pa je prehitela tudi enote JLA.

Kot piše Repe (v Repe in Nečak 2003: 317), je ponoči s 25. na 26. junij 1991 zasedala zvezna vlada in sklenila, da je treba pod zvezno kontrolo prevzeti mejne prehode v Sloveniji, 26. junija so enote JLA že zasedle mejne prehode na Primorskem, slovensko predsedstvo pa je te akcije ocenilo kot neposredno nasilno intervencijo in poskus trajne okupacije Slovenije ter ukazalo obrambo, s čimer se je začela vojna za Slovenijo, ki je trajala deset dni.

Slovenija se je postavila na stališče, da gre za mednarodni oborožen spopad in v skladu s tem je dala jugoslovanski strani vedeti, da bo spoštovala pravila mednarodnega vojnega prava, natančneje Ženevske konvencije. S tem je, kot je še zapisal Bučar (1991: 1011), »poizkušala zavezati tudi nasprotno stran, da se bo v spopadu držala predpisanih pravil in s priznanjem mednarodnosti, tj. meddržavnosti konflikta, priznala tudi Slovenijo kot državo«. Glede na napore, ki jih je slovenska oblast vlagala v to, da bi dogajanje predstavila kot vojaški napad na suvereno državo, pa ni jasno, zakaj Slovenija teh konvencij ni sprejela kot mednarodnopravni subjekt in zakaj o tem ni obvestila depozitarja konvencij. Napačno je odreagirala tudi, ko se je sklicevala na okupacijo, ki je bila nad njo izvedena, namesto da bi se sklicevala na agresijo (Bučar 1991: 1011).

Glede Ženevskih konvencij je avtorju tega prispevka v intervjuju tedanji zunanji minister Dimitrij Rupel povedal: »Mi smo razglasili kontinuiteto mednarodnih pogodb. Rekli smo, da vse mednarodne pogodbe, ki jih je sprejela Jugoslavija, sprejema tudi Slovenija in se tega držimo. Mi smo uveljavljali, ko se nam je to zdelo posebej pomembno, npr. z Italijo kontinuiteto Osimskih sporazumov. Avstrijska državna pogodba nam ni uspela, ker so se Avstrijci postavili in hoteli unovčiti svojo podporo Sloveniji, češ, ne boste nam sedaj povzročali težav, če smo mi z vami tako lepo delali v času osamosvajanja. Ta stvar se je rešila precej ugodno. Strinjali smo se, da se ne strinjamo. Ženevske konvencije niso bile nikoli problem, jugoslovanska diplomacija je širila marsikaj. Vztrajali so tudi, da imajo zastavo v ZN. Mi smo spoštovali vse mednarodne obveznosti.« (Rupel 2014.) Svoj pogled na spoštovanje mednarodnega prava pa mi je podal tudi profesor mednarodnega prava in pooblaščenec za predstavljajanje Slovenije v mednarodnih institucijah Danilo Türk, ki je rekel: »Jaz sem bil konec junija, začetek julija 1991 v Ženevi in sem se pogovarjal

s predstavniki mednarodnega komiteja Rdečega križa. Res je, da tedaj nekateri obrambni voditelji niso razumeli pomena spoštovanja humanitarnega prava. To drži in to lahko potrdim, ker so mi to z zaskrbljenostjo pripovedovali člani mednarodnega komiteja Rdečega križa. Tedaj sem iz Ženeve pošiljal sporočila v Ljubljano, naj za božjo voljo nekaj naredijo, da ne bomo dobili imidža države, ki ne spoštuje konvencij. Čisto formalno gledano, lahko rečemo, da so konvencije na ozemlju Slovenije veljale, ratificirala jih je nekdanja Jugoslavija, Slovenija pa jih ni dala politično v ospredje in tega ravnanja z Ženevskimi konvencijami ni deklarirala na tak način, da bi si s tem pomagala pri vzpostavitvi državnosti. Nasledstvene notifikacije so prišle kasneje. Vprašanje je, ali bi kakšen formalen akt nasledstvenega značaja takrat, v junijski vojni, pomagal. Vojna je bila precej kratka, tako da se tedaj ni dalo misliti na vse. Kar se je dalo in za kar sem se zavzemal, je, da je treba zagotoviti to spoštovanje in to tudi pokazati. Da fante, ki se hočejo predati, tretirate kot vojne ujetnike itd. Prakso je treba uskladiti. Naša praksa mora biti skladna z Ženevskimi konvencijami, ki jih Slovenija spoštuje kot naslednica Jugoslavije, ki je pogodbenica stranka te konvencije. Bilo bi lepše, če bi mi takrat imeli sposobnost narediti nek deklarativni akt, ampak tega se med vojno ni dalo. Vem pa, da so bile v vojaških krogih tudi bolj cinične pripombe na ta račun. Odločilna je praksa, mednarodni komite Rdečega križa ima dobre pravnike. Oni so vedeli, da so konvencije na tem ozemlju veljale. Gre za to, ali država, ki je razglasila neodvisnost, ravna po konvencijah po načelu sukcesije. Mi smo sprejemali vse obveznosti, to je bil del deklaracije o neodvisnosti. Sprejemali smo vse obveznosti iz ustanovne listine. Kaj več o tem na tem mestu ni mogoče povedati. Res je, da so bili očitki pri mednarodni humanitarni skupnosti, da so meni o tem pripovedovali člani mednarodnega komiteja Rdečega križa v Ženevi in da sem z raznimi intervencijami skušal pomagati, da bi hitreje vzpostavili neko normalnost, ki jo uresničevanje konvencij zahteva.« (Türk 2014.)

Zaradi razglasitve samostojnosti je tedanje slovensko vodstvo trdilo, da gre za napad na samostojno državo, odpira pa se tudi vprašanje, kako močna in suverena je dejansko bila novonastala Republika Slovenija. Na to je Bučar (1991: 1011) zapisal, da JLA ni sodila, da gre za mednarodni spopad, saj je izjavila, da nasprotne strani ne priznava niti kot nasprotno vojskujočo se stran niti ne kot vstajnike ali upornike in še manj kot *de facto* stabiliziran režim. To pomeni, da je bila JLA dolžna upoštevati le tretji člen Ženevskih konvencij, s čimer je priznala, da gre za oborožen spopad, ki pa ni mednarodnega pomena. Green (2000: 317) je o skupnem

tretjem členu ženevske konvencije zapisal, da je namen tega člena zaščita v spopadih, ki niso mednarodnega značaja, torej se dogajajo na ozemlju ene države, med vladnimi na eni strani in uporniškimi skupinami na drugi strani ter so zunaj dometa mednarodnega prava, saj se vanje druge države zaradi spoštovanja suverenosti in nevmešavanja v notranje zadeve nimajo pravice vtikati.

Tretji skupni člen Ženevskih konvencij štiti osebe, ki ne sodelujejo aktivno v sovražnostih, ter tiste, ki so sicer pripadnice oboroženih sil, a so se predale, ranjene in bolne, z njimi pa je treba ravnati humano brez razlik med njimi ter zanje skrbeti. Zato jih je prepovedano pohabiti, umoriti, mučiti, imeti za talce, napadati osebno dostojanstvo, izrekati in izvrševati smrtne obsodbe brez zagotavljanja vseh pravnih sredstev (*Convention (I) for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field*). Tretji skupni člen določa minimalne standarde in pravila, saj se je pokazalo, da so bile državljanske vojne zelo nasilne in krvave (Gasser 1993: 67). S tem se je JLA zavezala, da se bo minimalnih predpisov držala, a je hkrati dala tudi jasno vedeti, da ne gre za mednarodni spopad, pač pa za državljansko vojno. Ne samo armada, kot piše Kadrijević (1993: 21), tudi politični vrh federacije se je zavedal tega, da vodi pot do osamosvojitve republik le skozi državljansko vojno, to so tudi označili za edino pot razpada Jugoslavije. Hadžić (2004: 127–128) je na to dodal, da je Srbska vojaška koalicija vedela, da sta Hrvaška in Slovenija pod vplivom notranjih in mednarodnih okoliščin pridobili premoč zaradiveč razlogov. Obe republiki sta imeli jasen in objavljen vojaško-političen cilj, tj. državno in nacionalno suverenost. Zato sta vse svoje sile usmerili v uresničitev tega cilja. Svoje prebivalstvo sta pripeljali do te stopnje, da se je bilo pripravljeno žrtvovati za državne cilje. Hkrati sta pridobili tudi mednarodne zaveznike, dobro sta proučili vojnega nasprotnika in od vseh republik sta najbolje izkoristili nacionalno in politično konstelacijo v Jugoslaviji.

Slovenija torej ni bila mednarodno priznana, storila je nekaj mednarodnopравниh napak in z vojaškega (slovenske obrambne sile ob razglasitvi osamosvojitve niso bile najmočnejša sila na slovenskih tleh, saj je bila JLA številčnejša, to prikazuje tudi tabela 1) ter monetarnega vidika (v veljavi je bil še vedno jugoslovanski dinar) vlada RS ni bila *de facto* vrhovna avtoriteta na svojem ozemlju. Agnew (2005: 437) *de facto* suverenost omenja kot edino pravno obstoječo suverenost, to pomeni, da je tisti, ki obvladuje prostor, tudi njegov vladar, zato je suveren. Jelinek (v Stirk 2005: 159–160) trdi, da je suverenost stanje države, kateremu se je mogoče zavezati le po svoji volji. Suverenost zato ni vsemogočnost, pač pa pomeni, da je znotraj

meja države nihče drug nima moči omejevati. Mnogi, tudi Kunič (2006: 78–79), menijo, da suverenost še vedno temelji na definiciji vestfalske suverenosti. Po tej definiciji imajo države pravico do nevmešavanja v notranje zadeve s strani drugih držav.

DATUM	JLA	SLOVENSKE OBRAMBNE SILE
25. 6. 1991	19.360	16.234
26. 6. 1991	19.970	19.548
29. 6. 1991	19.582	22.741
30. 6. 1991	19.375	32.144
1. 7. 1991	19.395	36.021
3. 7. 1991	19.120	31.354
5. 7. 1991	16.641	40.279
8. 7. 1991	12.801	34.712
13. 7. 1991	11.137	21.105

Tabela 1: Število pripadnikov JLA in slovenskih obrambnih sil (TO, pripadniki milice in narodne zaščite). Vir: Prebilič 2008: 116.

Vtis, da gre v Jugoslaviji za državljansko vojno, je želela vsiliti tudi armada, ki je, kot piše Repe (2001: 173), že aprila in maja 1991 zaradi zaostre nih razmer v Sloveniji in na Hrvaškem zase na področju celotne federacije zahtevala posebna pooblastila, saj naj bi šlo zaradi neupoštevanja ocen in predlogov zveznega sekretariata za ljudsko obrambo za državljansko vojno. Guštin (2002: 30) trdi še, da je Sloveniji največjo zunanjepolitično korist prinesla odločitev slovenskega političnega vrha, da se kljub vsemu z orožjem zoperstavi JLA, saj je s tem Slovenija ob razpadu države delovala kot žrtev napada in ne kot napadalec.

Bučar (1991: 1009) je zapisal: »Priznanje države je politično in pravno dejanje, ki prizna določeno dejstvo ali pravno situacijo in je v diskrecijski pravici vsake posamezne države. Države se torej svobodno odločajo o tem, ali bodo kakšno novo državo priznale ali ne. Pri tem običajno upoštevajo t. i. tri konstitutivne elemente državitvornosti, ki so: (definirano) ozemlje, (stalno) prebivalstvo in (učinkovita) oblast ali vlada.« Bučar (1991: 1009–1010) je še dodal, da je bila predvsem vprašljiva učinkovita slovenska oblast zaradi funkcij, pristojnosti in moči zvezne države. Tega se je Slovenija zavedala, a je menila, da gre za postopen proces, ki je potekal postopoma z amandmaji k slovenski ustavi. Zaradi neizpolnjevanja vseh naštetih

pogojev in ker je mednarodna skupnost še vedno priznavala le SFRJ, se je pri vprašanju priznanja Slovenije zatikalo. Rosvita Pesek (2012: 347–351) je navedla, da je Republiko Slovenijo prva priznala Hrvaška, sledile so ji Litva, Gruzija, Latvija, Estonija ter Ukrajina. Ta priznanja niso imela velike teže, saj je šlo za države, ki še same niso bile mednarodno priznane. Prva zahodna država, ki je priznala Slovenijo je bila 19. decembra 1991 Islandija, takoj pa ji je sledila še Švedska. 15. januarja 1992 je sledilo priznanje vseh dvanajstih držav članic Evropske skupnosti.

Podpredsednik vlade dr. Jože Mencinger je zapisal, da gospodarske neodvisnosti Slovenije po 26. juniju 1991 ne bo, ker je le-ta odvisna od stvarnih zunanjih in notranjih gospodarskopoličnih okoliščin. Pritrdil mu je tudi finančni minister Dušan Šešok, ki je poslance opozoril, da gre le za normativno, ne pa tudi dejansko osamosvojitve, za katero niso izpolnjeni vsi pogoji. Slovenija tedaj ni imela lastnega denarja, zadostnih deviznih rezerv, priznanja lastne centralne banke, so pa organi RS prevzeli pravice v pristojnosti SFRJ in premoženje zvezne države. Hranilne vloge in sredstva na tekočih računih občanov je prevzela Banka Slovenije. Šele 7. oktobra, na zadnji dan moratorija, je bil sprejet zakon o denarni enoti RS, s čimer se je končala dinarska navezava Slovenije na Jugoslavijo (Prinčič 2008: 87–91).

Na ustavnem področju se je Slovenija opirala na Temeljno ustanovno listino o samostojnosti in neodvisnosti Slovenije, v obrazložitvi katere je pisalo: »Izhajajoč iz volje slovenskega naroda in prebivalcev Republike Slovenije, izražene na plebiscitu o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije dne 23. decembra 1990, upoštevajoč dejstvo, da je bila Republika Slovenija država že po doslej veljavni ustavni ureditvi in je le del svojih suverenih pravic uresničevala v Socialistični federativni republiki Jugoslaviji, ob dejstvu, da SFRJ ne deluje kot pravno urejena država in se v njej hudo kršijo človekove pravice, nacionalne pravice in pravice republik in avtonomnih pokrajin, ob dejstvu, da federativna ureditev Jugoslavije ne omogoča rešitve politične in gospodarske krize, in da med jugoslovanskimi republikami ni prišlo do sporazuma, ki bi omogočil osamosvojitve republik ob sočasnem preoblikovanju jugoslovanske zvezne države v zvezo suverenih držav, ob trdni odločenosti, da Republika Slovenija spoštuje enake pravice drugih jugoslovanskih republik ter z njimi enakopravno, demokratično in po mirni poti postopno ureja vsa vprašanja iz dosedanjega skupnega življenja, spoštuje njihovo suverenost in ozemeljsko celovitost ter ob pripravljenosti, da se bo z drugimi jugoslovanskimi republikami kot samostojna in neodvisna država tudi v prihodnje dogovarjala o institucio-

nalnih in drugih povezavah, sprejema Skupščina Republike Slovenije na skupni seji vseh zborov dne 25. junija 1991 na podlagi ustavnih amandmajev LXVIII, LXXII in XCJX k ustavi Republike Slovenije ter v skladu s 4. členom zakona o plebiscitu o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije Temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije.« (Temeljna ustavna listina 1991.) Dotlej je namreč veljala Ustava SFRJ iz leta 1974, ki je s 25. junijem 1991 prenehala veljati, Ustava RS pa je bila ratificirana šele 23. decembra 1991. Razlog za tako pozno ratifikacijo tiči v tem, da je bilo sprejetje ustave zaradi Brionske deklaracije zamrznjeno za čas veljavnosti moratorija, vplivali pa so tudi notranjepolitični odnosi med strankami in znotraj Demosa (*Slovenska novejša zgodovina 2* 2005, 1363). Bučar (1991: 1011) trdi, da je Slovenija po tem, ko je oborožene spopade razglasila za vojno, spoznala, da se vojna ne odvija le na bojnem polju, temveč tudi v gospodarstvu in medijih. Prinčič (2008: 92) še dodaja, da so bili šele do decembra 1991 izpolnjeni najnujnejši politični in gospodarski pogoji za delovanje slovenske države.

Načinov, kako naj Slovenija doseže odcepitev, je bilo več. Bučar (1991, 1010) navaja tri poti, po katerih ali s pomočjo katerih bi Slovenija lahko postala suverena in neodvisna samostojna država:

1. s sporazumom vseh prizadetih strani je bilo v tedanji balkanski stvarnosti stežka določiti prizadete strani, odprto pa je tudi vprašanje legitimnosti in legalnosti njihovih predstavnikov;
2. z enostranskim odcepitvenim dejanjem po vzoru baltskih republik, a bi potrebovali strinjanje zvezne oblasti;
3. z uspešno preživetjo državljansko vojno, v kateri bi Slovenija *de facto* prevzela oblast nad svojim teritorijem in jo obdržala tako dolgo, da bi mednarodna skupnost pravno priznala to dejstvo.

Slovenija je sprva želela po prvi poti, a ni našla vseh merodajnih subjektov, odločila se je za drugo pot, tj. za enostransko razglasitev samostojnosti, ki pa se je sprevrgla v vojno in se, vsaj v očeh tujih novinarjev, spremenila v tretjo pot – pot državljanske vojne, a so se, kot je zapisal Bučar (1991: 1011): »oboroženi konflikti zaradi zapletenega ustavnopolitičnega položaja in pritiska mednarodne skupnosti prenesli za pogajalsko mizo«. Kot piše Repe (v Repe in Nečak 2003: 323), je bilo Sloveniji naklonjeno tudi dejstvo, da je bila armada zmedena in nacionalno mešana. Srbski politični vrh, ki je preko sodelovanja srbskih oficirjev stremel k uresničitvi koncepta Velike Srbije, ni imel več interesa za obstoj Jugoslavije s Slovenijo v njej, to pa je pripeljalo do končanja spopadov in umika armade iz Slovenije.

Ramet (2006: 381) pojasnjuje, da je bilo za mnoge Jugoslovane že dogajanje od leta 1981 točka brez vrnitve in da je bila državljanska vojna v zraku že od leta 1983. Ramet (2005: 69) dodaja še, da je med drugimi tudi Anton Bebler januarja 1991 opozarjal na resno nevarnost izbruha državljanske vojne, ki naj bi se pripravljala. Utemeljeval je s tem, da jugoslovansko ministrstvo za obrambo ni poslalo kopije svojega proračuna zvezni skupščini, ter spomnil na napore JLA po destabilizaciji nekomunističnih vlad Slovenije in Hrvaške ter z razorožitvijo TO.

Tudi na mednarodnem prostoru je videnje podobno, saj je ameriška obveščevalna agencija CIA v poročilu oktobra 1990 predvidevala, da bo Jugoslavija prenehala obstajati najpozneje čez dve leti, rešiti je naj ne bi mogla niti gospodarska reforma. Po njihovem mnenju naj bi Srbija hotela preprečiti slovensko in hrvaško željo po odcepitvi, za kar bi se poslužila tudi srbske manjšine na Hrvaškem in v Bosni, končalo pa naj bi se z uporabo vojske, etničnega nasilja in državljanske vojne, česar naj ne bi mogle preprečiti niti ZDA niti Evropska skupnost. Hitro je postalo jasno, da so napovedi CIA pravilne in da ZDA nimajo nikakršnega interesa vmešavati se v krizo v Jugoslaviji, saj so bile preveč zaposlene z Irakom, predsednik Bush pa se je bal tudi, da bi kakršno koli posredovanje negativno vplivalo nanj v tekmi bližajočih se predsedniških volitev novembra 1992 (Klemenčič 2009: 154). Klemenčič (2009: 170) poroča tudi, da sta tako Vance kot Boutros-Ghali vojno v Jugoslaviji jemala kot državljansko vojno in ne kot mednarodno vojno, ki bi lahko ogrozila mednarodno stabilnost in mir.

Zanimivo pa je tudi dejstvo, da lahko po opravljenih intervjujih zaključim, da mnenja o tem, ali je bila v Sloveniji državljanska vojna ali ne, niso enotna. Na vprašanje, ali je bila uporaba termina državljanska vojna pravilna, mi je uradni govornik MZZ v času osamosvojitve in dober poznavalec tujih medijev Ivo Vajgl (2014) odgovoril: »Ste na pravi sledi. S stališča zgodovine, ko bo nekdo gledal nazaj, bo rekel, da smo imeli odcepitev, kar zavračam. Mi smo definirali osamosvojitev kot pravico do samoopredelitve naroda. Mi nismo pristali na to, da smo se odcepili, tudi zato, ker smo vedeli, da bodo sledila pogajanja o nasledstvu in če si se odcepil, nisi imel nasledstvenih pravic. Tu je bilo tudi nekaj semantike v celi zadevi. Jaz tudi mislim, da je težko ugovarjati novinarjem, ki so gledali in bili priče dogajanjem na tleh, da to ni bila državljanska vojna. Težko je ugovarjati temu. Mi smo imeli svoje zelo specifične interese tudi zato, da smo zavračali to, ampak v resnici je bila državljanska vojna.«

TedANJI predsednik vlade Alojz Peterle (2014), mi je na vprašanje o njegovem pogledu na državljansko vojno v Sloveniji odgovoril: »Verjetno je

nekaj osnov za to, da se temu lahko reče državljanska vojna. Jaz predvsem razlagam razliko med različnimi vojnami takrat. Vojna v Sloveniji je bila vojna med Slovenijo in centralističnim konceptom oziroma partijskim konceptom, celo velikosrbski bi dal malce v oklepaj. Bila je politična vojna. Če se spomnite, je v času puča proti Gorbačovu JLA spremenila naravo – iz jugoslovanske armade je postala srbska armada. Imeli so konflikt med dvema narodoma in njunima armadama. V BiH smo imeli spopad treh elementov, in to je bila prava državljanska vojna. Vse te vojne so različne med seboj, Kosovo je spet svoj primer. Jaz se s tem ne ukvarjam. To je bila vojna med že proglašeno državo, ampak še ne popolnoma priznано državo, in eno od centralnih sil nekdanje skupne države. Ne ukvarjam se s tem, ali smo imeli tisti dan vse attribute. Mi smo prevzeli oblast v zraku, na kopnem itd., kdo je bil močnejši, se je pokazalo v desetih dneh, zato se ne bi skliceval na številke in v začetku ne bi šel na rabo kvantitativnega kriterija. Iz dneva v dan je bilo JLA manj, slovenskih oboroženih sil pa vedno več. Pomembno je bilo to, da so bile številke na dan napada približno izenačene. Govorilo se je o četrti armadi v Evropi, potem pa smo videli, kako je bilo s to armado. Strinjam se z vami, da je po vseh definicijah težko označiti uporabo termina državljanska vojna kot zgrešeno, lahko pa rečete, da je ta primer *sui generis*. Je čisto nekaj posebnega.«

Jelko Kacin (2014), minister za informiranje, ki se ne strinja s tem, da je bila to državljanska vojna, mi je v intervjuju povedal: »Tako smo morali v nekaj nočeh narediti vse zastave, ključno je bilo, da je vsaka od tedanjih šestdesetih občin, vsi državni organi, predvsem pa da so vsi mejni prehodi tisto noč dobili slovensko zastavo. Ko se je akcija zjutraj 27. junija začela, je bila država razglašena, imela je teritorialne meje, svoje državne simbole. In ne TO Slovenije, ne slovenska milica, nista nikoli prestopili zunanjih meja Republike Slovenije. Vsi spopadi so se dogajali na našem ozemlju. Agresor je prihajal od tam. Ko so tankovske kolone poslali v nekaj smereh, vse to so bile akcije agresije. Oni so po našem ozemlju drdrali in mendrali, mi nikoli nismo šli čez. Tudi preden je prišlo do uporabe orožja, je bilo res veliko opozoril in na drugi strani sprenevedanja Kadrijevića, da se bo res kaj zgodilo. Preden se je odprla uporaba orožja, so bile prošnje, naj vendar prenehajo, ker bomo iz pasivne obrambe prisiljeni v aktivno obrambo. Skratka nismo bili tisti, ki bi začeli z agresijo, nismo bili tisti, ki bi šli na drugo ozemlje. Ker tuji novinarji niso poznali Jugoslavije, ker niso poznali ustavnega sistema, ker niso vedeli, kaj je republika in kaj so njene pristojnosti, ne razumejo, da imamo v Jugoslaviji šest republik in da govorimo različne jezike. Zato je po mojem mnenju uporaba tega termina

nenatančna. To, o čemer vi govorite, da so pisali o državljanski vojni, je tipičen pristop iz Jugoslavije, kjer govorijo o jugoslovanskem jeziku in o razpadanju Jugoslavije, ne znajo pa povedati, zakaj je Jugoslavija razpadla. Gre za pomanjkanje elementarnega znanja in razumevanja. Ni res, da je bila Jugoslavija federacija šestih republik. Ne, tam je bilo sedem subjektov, JLA je bila država v državi.«

Podobno kot Kacin mi je v pogovoru povedal tudi prvi predsednik RS Milan Kučan (2014), ki je na izziv, da je večina tujih novinarjev pisala o državljanski vojni, dejal: »Ne, jaz mislim, da je bila to posledica nerazumevanja in zmede okoli tega, kaj se pravzaprav dogaja. Pravo definicijo dogajanja v Sloveniji in na Hrvaškem je kasneje dala Badinterjeva komisija, ki ni nič govorila o državljanski vojni, pač pa je govorila preprosto o tem, da je država razpadla tudi zaradi policijskih, vojaških in drugih razlogov, ekonomsko-socialnih in političnih in da je imela zato vsaka od republik pravico, da odloči o svoji prihodnosti, bodisi da se odloči za samostojnost ali da želi v skupnost držav po vzoru SND. O državljanski vojni z nami ni nihče govoril. (...) Začetek je bil takšen, da je kazalo na državljansko vojno, a se je to hitro opustilo. Glavni argument Slovenije je bil plebiscit iz leta 1990. S tisto prepričljivo večino, s tistimi številkami smo mi nastopali. Tudi takrat, ko je Baker od mene zahteval, da odstopimo od teh osamosvojitvenih odločitev, sem jim rekel, da ni demokratičnega politika v nobeni državi, ki bi lahko delal v nasprotju s takšno večino, kot je bila naša. Tudi v Ameriki si tega vi ne bi privoščili. Te stvari so postale kmalu jasne. Spregledovali so, res je bilo težko razumeti, kaj se je v Jugoslaviji dogajalo, ampak so spregledovali, da je slovenska odločitev za razdružitev utemeljena na res demokratično izraženi volji tako velike večine. Zato je bilo takrat že irelevantno, ali je bilo to mednarodno priznано ali ne, šlo je za to, da je na podlagi te odločitve prišlo do zaprosila za mednarodno priznanje in ni moglo prihajati prej. Po tem, ko je prišlo do Brionskih pogajanj in tega znamenitega dokumenta, je bilo s tem konec. Jaz v tem nisem videl nobenega znamenja državljanske vojne, videl sem pa, in to tudi je bilo, intervencijo JLA kot intervencijo za obrambo integritete Jugoslavije. Takšen je bil tudi sklep zvezne vlade, ki so ga potem vojaki generalštaba raztolmačili po svoje, ker tam je bilo rečeno, da je treba zaščititi integriteto države in seveda zavarovati njene zunanje meje, oni pa so to razumeli, kot da imajo dovoljenje za uporabo orožja. To je bil ta nesporazum. Ko sem jaz ponoči klical Markovića – če človeka sredi noči iz spanca zbudiš, njegova reakcija ne more biti igrana. Bil je presenečen. Vprašal me je, kako to, na podlagi česa? Odgovoril sem mu, da na podlagi sklepa njegove vlade, česar

ni razumel. To so bile zanimive reči. Osebno tega nisem videl kot državljansko vojno. Treba je razumeti, da je šlo za večnacionalno državo, kar je Jugoslavija absolutno bila.«

O poznavanju dogajanja v Jugoslaviji in Sloveniji sem povprašal tudi Danila Türka, ki mi je odgovoril: »Tukaj imamo dva nivoja problemov. Prvi nivo je nepoznavanje dejstev. Drugi nivo, ki pa ga v Sloveniji ne razumejo vsi, je ta, da v mednarodnem pravu vsaka vojna, ki se dogaja znotraj meja ene države, velja za spopad, ki nima mednarodnega značaja. To je v tistem času konceptualno določalo okvir razmišljanja. Če vi ne poznate dejstev in če vidite, da prihaja do spopadov znotraj ene države, je to državljanska vojna. Nič od tega nas ne sme presenetiti. Jaz sem v članku, ki sem ga napisal v času plebiscita in nosi naslov *O legitimnosti in efektivnosti državne oblasti*, izšel pa je decembra 1990 v *Delu*, razložil, kako bo to potekalo. Vi morate imeti polno efektivnost za to, da vas priznajo, razen če pride do kakšnih posebnih političnih okoliščin, da imate tako močne prijatelje, da bodo to naredili kot akt podpore, zato da bi to efektivnost sčasoma pridobili. Takrat sem ta članek napisal v polemiki, kjer je bilo govora o tem, da nam bo državnost padla kot zrela hruška. Ta metafora se je takrat prvič pojavila. Ta je bila kot politična propaganda čisto v redu, ampak kot profesor mednarodnega prava sem moral razložiti, da to tako pač ne gre. Mi smo potrebovali vojaško efektivnost, diplomatsko efektivnost in potrebujemo finančno efektivnost. To se je vzpostavljalo od junija 1991 naprej. Ne zadošča, da razglasite, da imate diplomacijo, da imate denar itd. Vi morate vse to dejansko imeti in to tudi dokazati. To dokazovanje je vzelo nekaj mesecev. In vedeti je treba tudi, da svet ni gledal na Slovenijo ločeno od drugih. Svet je na Slovenijo gledal kot na eno regijo znotraj Jugoslavije. Ko je vojna na Hrvaškem dosegla tako zastrašujoče razsežnosti, da se je vedelo, da ne bo poti nazaj, je bilo v Evropi sprejeto spoznanje, da je treba te države priznati. Carrington je takrat videl, da njegova konferenca ni uspela, in to je tudi odkrito povedal in dodal, da zato ne more biti proti priznanju. To je povedal decembra 1991. Takrat se je poskušalo nekaj, kar sem jaz predlagal za reševanje krize že julija 1991. Računalo se je, da s priznanjem Slovenije in Hrvaške nastane dovolj močno sporočilo Miloševiću, da naj ne napreduje s svojo agresivnostjo in da se bo to zanj slabo končalo. On se je požvižgal na to in šel avanturistično v vojno, ki je ni bil sposoben dobiti. Takrat se je veliko govorilo, da so Srbi tako rekoč zmagali. Veste, Srbi so precenili svoje sposobnosti. Srbija ni niti približno dovolj močna, da bi lahko z vojaško silo in okupacijo obvladala BiH, kaj šele Hrvaško. Tu se je Milošević grdo

uštel, česar ti, ki so mu hoteli dati sporočilo s priznanjem Slovenije in Hrvaške, niso razumeli.« (Türk 2014.)

Pri proučevanju izbranih časopisov sem ugotovil, da prav dr. Viktor Meier v celotnem poročanju o razmerah in o dogajanju v Sloveniji v *Franfurter Allgemeine Zeitungu*, ni nikoli govoril o državljanski vojni. Prav to dejstvo potrjujeta trditvi Jelka Kacina in Milana Kučana, da je bilo pri poročanju o dogajanju v Sloveniji ključno poznavanje stanja v državi, to pa je bilo veliki večini novinarjev očitno tuje. Kljub vsemu je treba gledati celotno sliko tedanjega stanja. Upoštevajoč vsa dejstva, žal tudi nepoznavanje, ne morem trditi, da je bila uporaba termina državljanska vojna v novinarskih prispevkih za opis dogajanja v Jugoslaviji po 25. juniju 1991 z zunanjepolitičnega vidika, tudi pod vplivom Beograda, popolnoma zgrešena. Upoštevati je treba dejstvo, da so tuji mediji o krizi v Jugoslaviji poročali kot o celoti, o eni državi, zato je izjemno težko izluščiti zgolj dogajanje v Sloveniji, saj so bile nanjo vedno vezane še druge republike. Strinjam se z besedami Milana Kučana, ki je dejal: »Vsem je tedaj ustrezalo, da je ta konflikt ostal zaprt. Če na te stvari gledate strogo z vidika mednarodnega prava, se to lahko definira tudi kot takšno, dejansko pa za to šlo ni. Tudi vojska se ni obnašala tako. Oni so nas prišli pokorit. Njihov interes je bil priti na mejne prehode, kjer so bile tedaj že slovenske table in zastave ter vrniti carine zvezni vladi. To je bil glavni cilj. Državljska vojna ima mnogo drugih elementov.« (Kučan 2014).

Mogoče bi bilo najbolje zaključiti z mislimi Alojza Peterleta (2014), ki je dejal, da je slovenski primer *sui generis* – da je nekaj čisto posebnega.

SEZNAM KRATIC

BiH – Bosna in Hercegovina, CIA – Central Intelligence Agency (Centralna obveščevalna agencija), JLA – Jugoslovanska ljudska armada, MZZ – Ministrstvo za zunanje zadeve, RS – Republika Slovenija, RTV – Radiotelevizija Slovenija, SFRJ – Socialistična federativna republika Jugoslavija, SND – Skupnost neodvisnih držav, TO – Teritorialna obramba, ZDA – Združene države Amerike

LITERATURA

10 let Slovenije v Združenih narodih, Slovenia's 10 years in the United Nations. Ljubljana, 2002.

John Agnew, Sovereignty Regimes: Territoriality and State Authority in Contemporary World Politics. *Annals of the Association of American Geographers* 95(2), 2005, 437–461.

Bojko Bučar, Nekaterne mednarodne dileme in pogledi na samostojnost Slovenije. *Teorija in praksa* 28, 8/9, 1991, 1008–1014.

Convention (I) for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field. Geneva, 12 August 1949. Dostopno prek: <http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/9861b8c2f0e83ed3c1256403003fb8c5/baa341028ebff1e8c12563cd00519e66> (6. 3. 2014).

Enciklopedija Slovenije, 14. zvezek. Ljubljana, 2000.

Jasna Fischer, *Slovenska novejša zgodovina: Od programa Zedinjena Slovenija do mednarodnega priznanja republike Slovenije: 1848–1992*. Ljubljana, 2005.

Hans-Peter Gasser, *International humanitarian law: an introduction*. Haupt, 1993.

Nikola Gažević, *Vojna enciklopedija*. Beograd, 1972.

Leslie C. Green, *The contemporary law of armed conflict*. Manchester, 2000.

Damijan Guštin, Vojna kot (raz)rešitev jugoslovanske krize? V: *Vojna za Slovenijo 1991* (simpozij, 26. in 27. november 2002, 3. del). Ljubljana, 2002, 18–32.

Miroslav Hadžić, *Jugoslovenska narodna agonija*. Beograd, 2004.

International Military and Defense Encyclopedia. Volume 2. Washington, New York, 1993.

Veljko Kadijević, *Moje viđenje raspada: vojska bez države*. Beograd, 1993.

Matjaž Klemenčič, The international community and the FRY/Belligerents, 1989–1997. V: *Confronting the Yugoslav Controversies: A Scholars' Initiative*. West Lafayette (Indiana), 2009.

Jožef Kunič, Izzivi diplomacije v globaliziranem svetu. V: *Demokracija v globalizaciji – globalizacija v demokraciji*. Ljubljana, 2006, 77–91.

Leksikon Cankarjeve založbe. Ljubljana, 1988.

Dušan Nečak, Božo Repe, *Oris sodobne in obče slovenske zgodovine*. Ljubljana, 2003.

Rosvita Pesek, *Osamosvojitvena vlada. Kako so gradili državo*. Celovec, Ljubljana, Dunaj, 2012.

Vladimir Prebilič, Vojna. V: *Osamosvojitvev Slovenije. Priročnik za učitelje osnovnih in srednjih šol*. Ljubljana, 2008.

Jože Prinčič, Gospodarsko in finančno osamosvajanje Slovenije. V: *Osamosvojitvev Slovenije. Priročnik za učitelje osnovnih in srednjih šol*. Ljubljana, 2008.

Sabrina P. Ramet, *Thinking about Yugoslavia: scholarly debates about the Yugoslav breakup and the wars in Bosnia and Kosovo*. Cambridge, New York, 2005.

Sabrina P. Ramet, *The Three Yugoslavias: State-building and Legitimation, 1918–2005*. Washington, Bloomington, Indianapolis, 2006.

Božo Repe, Slovenija od medvojne federalne enote preko povojne jugoslovanske republike do samostojne države. V: *Od sanj do resničnosti*. Ljubljana, 2001.

Dimitrij Rupel, *Slovenska smer*. Ljubljana, 1996.

Seznam vseh odlikovancev od leta 1992 do decembra 2012. Dostopno prek: <http://www.up-rs.si/up-rs/uprs.nsf/objave/Seznam-vseh-odlikovancev-od-leta-1992-do-decembra-2012?OpenDocument#mkczs1995> (25. 5. 2014).

Slovar slovenskega knjižnega jezika. Dostopno prek: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=dr%C5%BEavljska+vojna&hs=1 (20. 3. 2014).

Vlado Struk, *Leksikon politike*. Maribor, 1995.

Peter Stirk, The Westphalian Model, Sovereignty and Law in Fin-de-siècle German International Theory. *International Relations* 19(2), 2005, 153–172.

Temeljna ustavna listina o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije. *Uradni list RS* 1/1 (25. junij 1991).

Ustava Socialistične Federativne Republike Jugoslavije. Ljubljana, 1974.

Intervju

Jelko Kacin, 2014. Intervju z avtorjem. Strassbourg, 11. marec.

Milan Kučan, 2014. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 28. maj.

Alojz Peterle, 2014. Intervju z avtorjem. Strassbourg, 12. marec.

Dimitrij Rupel, 2014. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 5. junij.

Danilo Türk, 2014. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 4. junij.

Ivo Vajgl, 2014. Intervju z avtorjem. Strassbourg, 10. marec.

WAS THE WAR IN THE REPUBLIC OF SLOVENIA DURING THE DISINTEGRATION OF THE SOCIAL FEDERAL REPUBLIC OF YUGOSLAVIA (SFRJ) A CIVIL WAR?

Summary

The independence of Slovenia is definitely the most important event in the history of Slovenia. This event has to be placed in the time at the end of the Cold War, side by side with the disintegration of the Soviet Union, the fall of the Berlin Wall and the Middle East crisis. In these turbulent times we witnessed the collapse of the guarantor of stability in the Balkans, for the situation in the Social Federal Republic of Yugoslavia (SFRJ) was close to outburst. The plebiscite success in Slovenia in December 1990 made it clear that the end is very near. The Yugoslav National Army (JLA) positioned in Slovenia let the world know that the first war in Europe after the World War II is beginning. With the beginning of the armed conflict in Slovenia the media war with the aim of providing the world with information on the events also began. Both, the federal and the new Slovene, governments tried to show the events from their own point of view, just as it was best for them. The Yugoslav National Army (JLA) was desperate to preserve the integrity of the Social Federal Republic of Yugoslavia (SFRJ), which was also its constitutional duty. The Yugoslav National Army (JLA) tried to show the situation as an internal political conflict or civil war, for in this case other countries have no right to interfere. The Slovene government on the other hand hurried with the Declaration of independence so that the movements of the Yugoslav National Army (JLA) in Slovenia could be considered an act of aggression and

assault on an independent country. This, of course, raises the question of the sovereignty of the Republic of Slovenia, especially considering the fact that all countries of the world, together with the United Nations, insisted on preserving the common state. The authorities in Belgrade were very successful in persuading foreign diplomats and in presenting them the events in such a way as it was best for them. The fact that a large number of foreign journalists, who were present at the Declaration of independence, were, due to the closing of border crossings and the attack on the Brnik Airport, trapped in Ljubljana, came in very handy for Slovenia. The Ministry of Information, led by Jelko Kacin, held numerous press conferences and successfully provided information that travelled the world. In spite of all the efforts on the Slovene side one can come to the conclusion that the majority of foreign journalists were not familiar with the situation in Yugoslavia and therefore wrote about a civil war. The only exception was the Frankfurter Allgemeine Zeitung journalist, Viktor Meier, Ph.D., who was extremely familiar with the situation in Yugoslavia and did not use the term "civil war". However, it is very interesting that even the then agents and high representatives of the Slovene politics do not share the same opinion on how to define the events during the disintegration of the Social Federal Republic of Yugoslavia (SFRJ). It is important to look at the war from the point of view of foreign and of internal policy, and above all to consider how well we are familiar with the whole situation in Yugoslavia.

WAR DER KRIEG IN DER REPUBLIK SLOWENIEN NACH DEM ZERFALL DER SOZIALISTISCHEN FÖDERATIVEN REPUBLIK JUGOSLAWIEN (SFRJ) EIN BÜRGERKRIEG?

Zusammenfassung

Die Selbstständigkeitserklärung Sloweniens ist ohne weiteres der wichtigste Moment in der Geschichte Sloweniens, der in die Zeit am Ende des Kalten Krieges neben dem Zerfall der Sowjetunion, dem Fall der Berliner Mauer und der Krise im Nahen Osten zugeordnet sein sollte. In dieser turbulenten Zeit waren wir Zeugen des Zerfalls des Garanten für die Stabilität im Balkan, da die Situation in der Sozialistischen Föderativen Republik Jugoslawien (SFRJ) damals schon dem Ausbruch nahe war. Mit dem erfolgreichen slowenischen Plebiszit im Dezember 1990 war es klar, dass das Ende sich naht. Gerade die Bundesarmee der SFRJ, die in Slowenien stationiert war, sorgte dafür, dass die Welt die ersten Nachrichten über den ersten Krieg, der nach dem Zweiten Weltkrieg in Europa ausbrach, bekam. Gleichzeitig mit dem bewaffneten Konflikt in Slowenien begann auch der Medienkrieg, dessen Aufgabe es war, die Welt mit den Informationen zu versorgen. Die Bundesregierung und die neue slowenische Regierung bemühten sich sehr, die Situation aus der eigenen Sicht der Dinge zu präsentieren, also genau so, wie es ihnen am besten passte. Die Jugoslawische Volksarmee (JLA) wollte um jeden Preis die Integrität der SFRJ erhalten, was auch ihre Verfassungsaufgabe war, und sie wollte das ganze Geschehen als ein innerpolitisches Konflikt bzw. Bürgerkrieg vorstellen, den in diesem Fall haben andere Staaten kein Recht, sich einzumischen. Die slowenische Regierung auf der anderen Seite beeilte sich mit der Selbstständigkeitserklärung, damit die Züge der JLA innerhalb Sloweniens als Aggression und Angriff auf ein selbständiges Land bezeichnet werden konnten. Hier stellt sich natürlich die Frage der Souveränität der Republik Sloweniens, vor allem bezüglich der Tatsache, dass damals alle Staaten der Welt, zusammen mit OZN, auf der Erhaltung des gemeinsamen Staates bestanden. Die Regierung in Belgrad war sehr erfolgreich beim Überzeugen der fremden Diplomaten und sie stellte die Situation genauso vor, wie es für sie am günstigsten war. Slowenien profitierte sehr viel, weil zahlreiche ausländische Journalisten, die an der Selbstständigkeitserklärung teilnahmen, wegen der Grenzschießung und des Angriffs auf das Flughafen Brnik in Ljubljana/Laibach, feststeckten. Das Presseministerium

unter der Leitung von Jelko Kacin organisierte zahlreiche Pressekonferenzen und übermittelte Informationen, die sich dann in der ganzen Welt verbreiteten. Trotz allen Bemühungen der slowenischen Seite muss man sagen, dass die Mehrheit der ausländischen Journalisten die Situation in Jugoslawien nicht kannte und dass sie deswegen über einen Bürgerkrieg schrieben. Die einzige Ausnahme war der Journalist der Frankfurter Allgemeine Zeitung, Dr. Viktor Meier, der mit der Situation in Jugoslawien bestens vertraut war und benutzte den Terminus „Bürgerkrieg“ deswegen nicht. Trotz allem gibt es noch die äußerst interessante Tatsache, dass auch die damaligen Hauptakteure und angesehene Vertreter der slowenischen Politik sich nicht einig waren, wie sie die Geschehnisse bei dem Zerfall Jugoslawiens bezeichnen sollten. Es ist auch sehr wichtig, ob wir den Krieg aus dem außen- oder innenpolitischen Gesichtspunkt betrachten und vor allem, wie gut wir die ganze Situation in Jugoslawien kennen.